

Tornfalk i Skaraborg 2018 - Projektrapport

Åke Abrahamsson

I tidskriften GRUS nummer 1 - 2018 redovisades tornfalkens status i Västergötland 2017 i form av en analys av rapportmaterialet i Artportalen. Någon sådan analys görs inte denna gång, däremot en kort orientering om vad som rapporterats in från vårt landskap om denna art under 2018.

På Artportalen finns 246 rapporter om tornfalkar från 2018.

Motsvarande siffra för 2017 är 372 och siffran för 2016 är 359.

Rapporterna av möjlig, trolig respektive säker häckning har granskats särskilt och därvid har häckningar som direkt relaterar till holkprojektet plockats bort. Tidperioden är densamma som 2017; från den 10 maj till den 10 juli. Åtta häckningar anges som säkerställda, jämförelsetal för 2017 är 25. De tre kriterierna sammanslagna redovisar 25 rapporter, jämförelsetalet för 2017 är här 93 rapporter. Skillnaden är avsevärd men även tornfalkarna i holkprojektet var tydligt färre 2018. Mer om detta nedan. De häckplatser som redovisar säkerställda häckningar är i de flesta fall kända sedan tidigare. Det finns skäl att anta att vi rör oss med ett betydande mörkertal.

Holkprojektet Tornfalk Skaraborg

Projektet för tornfalkarnas välgång har bedrivits på samma sätt som under tidigare år. Det är delat i fyra självständiga delar och resultatet från varje del framgår av sammanställningen nedan. Under det senaste året var glädjande nog ytterligare en del tillkommit i Guldkroksbygden söder om Hjo.

Ringmärkningen av ungarna är dock samordnad. Delarna benämns Lidköping, Skövde och Falköping och Hjo. Översiktligt kan man notera att "Lidköping" är ett område som sträcker sig från Kinnekulle över

slätten bort emot Grästorp. "Skövde" är stadens omgivning och övningsfält samt upp mot Mariestad. "Falköping" är Falbygden, Tibro, Karlsborg, sedan mot Jönköping, vidare mot Ulricehamn och till Varabygden. Hjo är ett område som kan beskrivas söderut utmed Vättern mellan Hjo och Almnäs. Ett mindre antal holkar finns dessutom strax väster om Skara i enskild regi.

Eftersom holkar sätts upp utanför projektet har vi ingen fullständig kontroll över hur många som finns och vi upptäcker nya varje år som vi inte känt till tidigare. Vi vet att holkar finns i Herrljunga och Alingsåsbygden och så även i Trollhättebygden, alla tjänande det ursprungliga syftet att få tillbaka tornfalkarna i landskapet.

I en del av dessa ringmärks ungarna vilket naturligtvis är alldeles utmärkt! Tornfalken klarar inte att manövrera i skogen, namnet tornfalk är väldigt passande. Vi väljer sålunda så öppna lägen som möjligt för våra holkar vilket i praktiken innebär stolpar eller ladväggar. I övrigt är de inte särskilt kritiska.

Resultatet 2018

Den grundläggande metoden är att alla holkar skall besökas. Vi fastställer om häckning äger rum samt noterar äggkullens storlek så länge sådana finns. Alla ungar skall som regel ringmärkas vid ett eller flera följande besök.

Hjo – Almnäs - Ewa Lilliesköld

Ett alldeles nytt delprojekt har kommit till utmed Vättern söder om Hjo i trakten av Almnäs. Redan första året, 2018, sattes ett trettiotal holkar upp och då kom även den första häckningen där tre ungar ringmärktes. Vi vet av erfarenhet att den i en nära framtid kommer att följas av flera.

Lidköping – Alf Lindblad (Föregående år inom parantes)

Antal holkar	Antal påbörjade häckningar	Antal kullar där Ungar ringmärkts	Antal ringmärkta ungar
60 (62)	33 (42)	13 (11)	49 (50)

Beläggning påbörjade häckningar är 55 %. Genomsnitt äggkull är 4,79 N=25. Genomsnitt ungar är 3,8, N =13. Vilket är överraskande lågt. Detta är överraskande men bekräftar bilden från andra delar av området där vi upplevde födobrist som den främsta orsaken till små kullar och avbrutna häckningar. Genomgående över åren har kullarna varit stora inom område Lidköping. Detta bekräftas av data från 2017; Snittkullen ägg låg då på 5,02 och snittet ungar var 4,5. Man kan få för sig att stora slättbygder och jordbruksområden skulle vara negativa miljöer men data tyder på motsatsen. På grund av begränsade möjligheter kunde inte alla kullar ringmärkas 2018. En kull havererade helt, orsaken är inte känd.

Skövde – Victor Tapper, Bo Lundström, Edvin Klein och Simon Stenberg. (Föregående år inom parantes)

Antal holkar	Antal påbörjade häckningar	Antal kullar där Ungar ringmärkts	Antal ringmärkta ungar
70	23 (23)	21 (18)	91 (78)

Medeltal ungar 2018 är 4,38 ungar per kull. Jämförelsetal 2017 är 4,33 ungar per kull.

Falköping – Åke Abrahamsson, Helge Sundén och Enar Höglund. (Föregående år inom parantes.)

Antal holkar	Antal påbörjade häckningar	Antal kullar där Ungar ringmärkts	Antal ringmärkta ungar
185	88 (119)	81 (95)	300 (429)

Det fanns minst 21 holkar ytterligare där häckning har ägt rum men där vi av olika anledningar inte har kunnat göra några egentliga bobsök. Vid minst fem holkar fanns falkar under häckningstiden men någon häckning påbörjades inte. Minst tio egentliga haverier konstaterades. Vi såg dessutom fler döda ungar i holkarna än vad som är normalt. En del av dessa förluster beror på predation. Ormvråk har setts plundra en tornfalkholk på ungar vilket är nytt. Vi har upplevt att det har varit ett bottennår när det gäller gnagarförekomsten.

Antal äggkullar 2017	Antal ägg 2017	Medelkull ägg 2017	Medelkull ungar dessa kullar 2017
43	215	5,0	3,7
Antal äggkullar 2018.	Antal ägg som lades i dessa bon.	Medelkull ägg	Medelkull ungar dessa kullar
58	256	4,4	3,1
Antal kullar 2018 endast ungar	Antal ungar 2018		Medelkull ungar 2018
28	119		4,3

Data ovan är hämtade från Falköpingsdelen av projektet. I tabellen jämförs medelkull ägg med medelkull ungar vid den tid när ringmärkning sker samt med kullar där inte äggkull erhöles. Riktmärket för ringmärkning är femton dagar gamla ungar.

Det är inte möjligt att göra dessa beräkningar med områdena sammanslagna eftersom arbetssättet skiljer sig något åt. Data är "spontandata" som samlas in i det löpande arbetet. Förlusten inom gruppen "äggkullar" är i genomsnitt 1,3 ungar per kull 2018 som skall jämföras med 1,4 ungar 2017. Ingen stor skillnad om än på en lägre nivå. Skillnaden i medelkull mellan äggkull 2017 och 2018 är däremot avsevärd; skillnaden är som synes 0,6 ägg. Jämför man med gruppen

”endast ungar” är skillnaden 1,2 fler ungar i genomsnitt per kull i denna grupp jämförd med gruppen ”äggkullar”. I denna grupp återfinns de par som har startat sin häckning tidigt. Mediandatum för ringmärkning är i gruppen ”äggkullar” är den 29,6 och i gruppen ”endast ungar” den 19,6. Att dra för långt gående slutsatser är vanskligt eftersom vi inte känner äggkullens storlek i fallet ”endast ungar”. Faktum kvarstår dock att de tidiga häckarna producerade 1,2 ungar mer i genomsnitt än de senare. Avslutningsvis kan nämnas att projektet Tornfalk Skaraborg hittills har genererat 13 477 ringmärka ungar. Eftersom vi inte har hunnit med alla är det i själva verket betydligt flera som har lämnat holkarna.

En kull tornfalkungar på väg ut i livet! Foto Torleif Halvorsen ©